

ÕHTULEHT

EESTIMAA KOMMUNISTLIKU PARTEI TALLINNA LINNAKOMITEE JA TALLINNA LINNA TOORAHVA SAADIKUTE NOUKOGU AJALEHT

Nr. 50 (5029)

Teisipäev, 28. veebruar 1961. a.

XVIII aastakäik

KINNITAN

Eesti NSV prokurör

II klassi riigiõiguseõuniku

V. RAUDSALU

6. veebruaril 1961. a.

Süüdistuskokkuvõte

kriminaalasjas:

MERE (Martson), Ain-Ervin Johani p., GERRETS, Ralf Helmar p. ja VIIK, Jaan Jaani p.

süüdistuses kuritegudes, mis on ette nähtud NSV Liidu 1958. a. 25. detsembril seaduse «Kriminaalvastutuse kohta riiklike kuritegude eest» §-s I.

Olles reetlikult kallale tunginud Nõukogude Liidule ja okupeeritud Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi territooriumi, seadiski fašistlikud anastajad endale eesmärgiks nagu kogu okupeeritud Nõukogudemaa territooriumilgi likvideerida Nõukogude Eesti riiklik iseseisvus ja muuta Nõukogude Eesti Saksamaa aumaaks, hävitada rahvuslik kultuur, purustada ning paljaks riisida tööstus ja põllumajandus, võtta elanikkonnalt ära poliitilised ja majanduslikud õigused ning hävitada massiliselt nõukogude inimesi.

Balti Sõjaväeringkonna Sõjatribunali poolt 1946. a. 3. veebruaril süüdimõistetud SS ja politsei kõrgem juhataja Baltikumis Saksas kindral Eckel tunnistab avalikult kohtuistungil Riias hitlerlaste eesmärkidest Baltimaades: «Himmler andis mulle üldjoontes edasi oma arvamuse ja maailmavaate, mis oli umbes järgmine: Ostland, s. t. Leedu, Läti ja Eesti, on muistest ajast sakslaste asustamise alaks. Seda sakslaste asustamise poliitikat tuleb teostada ka tulevikus selliselt, et sakslastel oleks võimalik nendele aladele elama asuda. Himmler ütles, et ainult tühi osa lätlastest, leedulastest ja eestlastest on väärliselt saama sakslasteks ja Saksas kodanikeks.

Baltimaade elanikkonna tahtis ta järgnevat aastat jooksul välja saata ja nende asemele asustada sakslased. See osa elanikkonnast, mis Himmleri arvates oli sobiv ja võimalik ära kasutada, tuli assimileerida, sakslastada. See oli mitte ainult Himmleri, vaid samuti ka Rosenbergi, Lohse ja eriti Hitleri poliitika.»

Nende kuritegelike plaanide elluviimiseks kehtestati saksa fašistlikud anastajad ja nende kaasosalised eesti nationalistid kohe pärast Nõukogude Eesti okupeerimist seal «uue korra» ja asusid antifašistide ning mitte milleski süüdiolivate teiste Nõukogude kodanike plaanipärasele massilisele hävitamisele.

Okupeeritud Eesti NSV territooriumil oli kehtestatud täielik omavoli, rahuliku elanikkonna kallal mõllas terror. Eesti rahvalt olid ära võetud kõik poliitilised ja majanduslikud õigused, oli kehtestatud ihunuhtlus.

Kogu Eesti NSV territoorium kättus koonduslaagrite, vanglate ja teiste gestaaipo piinakambrite tiheda võrguga, kuhu oli paigutatud kümneid tuhandeid Nõukogude kodanikke. Vangidelt neis laagrites võeti ära nimesid ja asendati numbritega, neile said osaks kõikvõimalikud teotamised, neid kasutati füüsilistel töödel 16–18 tundi ööpäevas. Väiksemagi sõnakulmatuse eest lasti neid kohapeal maha.

Oma kuritegeliku poliitika teostamiseks moodustasid saksa fašistlikud okupandid rahvast irdunud eesti nationalistidest ja moraalset laostunud inimestest politsei ja sõjaväelise fašistliku nationalistliku organisatsiooni Omakaitse.

Rahuliku elanikkonna kallal teostava karistustegevuse juhtimise panid hitlerlased nimetatud Eesti Omavalitsusele, kelle eesotsas asus eesti rahva reetur Mäe, Siseasjade Direktori juures asuval politseile ja Omakaitse Peavalitsuse poliitilisele politseile.

Saksa fašistlike anastajate ja nende kaasosaliste metsikuste kindlakstelemiseks moodustatud Erakorralise Riikliku Komisjoni läbiviidud uurimise ja samuti käesoleva asja uurimise käigus tehti kindlaks, et ajutiselt okupeeritud Nõukogude Eesti territooriumil hukkasid saksa fašistlikud anastajad ja nende kaasosalised ligikaudu 125 000 rahuliku elanikku ja Nõukogude sõjavangi. Inimeste massilise hävitamise kohtadeks olid koonduslaagrid Tartus, Kloogal ja Jägalas ning Tallinna Keskvangla ja teised kohad.

Paide linna politseikomissar Eelnurme, Jägalas natsistliku koonduslaagri komandant Laak, samuti areteeriti ja võeti kriminaalvastutusele Jägalas koonduslaagri komandandi endine abi Gerrets ja selle laagri valvur Viik.

Käesolevas kriminaalasjas toimunud uurimisega on kindlaks tehtud, et Saksa fašistliku okupatsiooni perioodil toimepandud koletsilike roimade üheks peamiseks süüdlaseks ja organisatsiooniliseks oli endine Eesti Julgeolekupolitsei ja SD ülem Ain-Ervin Johani p. Mere, kes juhtis kõigi Eesti politseiorganite tegevust mitte milleski süüdiolivate Nõukogude kodanike ja natside areteeritud ning Eestisse toimetatud Tšehhoslovakkia ja teiste riikide kodanike massilisel hävitamisel.

Süüalune Mere, teinides Nõukogude armee 180. laskurdiviisi staabi operatiivjaoskonna ülemä abina, reetis oma Nõukogude-vastaste ja natsionalistlike vaadete mõjul kodumaa ja läks 28. juulil 1941. a. lahingutegevuse ajal Porhovi linna rajoonis üle Saksa fašistlike vägede poolele, võttes seejuures kaasa staabi operatiivdokumendid.

Reetnud kodumaa, astus Mere 1941. a. augustis vabatahtlikult sõjaväelisse fašistlikku nationalistlikku organisatsiooni Omakaitse, kus teenis kuni 1941. a. detsembrini politsei ja Omakaitse Peavalitsuses juhtival kohtadel.

(IV köide lk. 29, 33, 36, 38, 39, 42, 50, 59.)

8. detsembril 1941. a. määrati Mere niinimetatud Eesti Omavalitsuse juhi reetur Mäe käskkirjaga okupeeritud Eesti Poliitilise politsei ülema ametikohale.

1942. a. mais reorganiseeriti Eesti Poliitiline politsei ning lülitati Saksa Julgeolekupolitsei ja SD koosseisu, milles oli moodustatud kaks sektorit — Saksa (sektor A) ja Eesti (sektor B).

Asjamoostatud Eesti Julgeolekupolitsei sektori B ja SD juhatajaks määrati süüalune Mere, kusujuures ta jäi Sonderkommando 1-A komandöri obersturmbannführer Sandbergeri alluvusse.

Süüalune Mere sai oma käsituse suurearvulise ja laialdaselt hargnenud politseiparaadi ja tema funktsioonid olid nüüd tunduvalt laiemad kui poliitilise politsei juhtimise perioodil.

Mere kui Eesti Julgeolekupolitsei ja SD juhataja alluvuses olid Eesti territooriumil moodustatud koonduslaagrid, poliitiline politsei, kriminaalpolitsei, piirivalvepolitsei, politseikool ja paljud gestaaipo informatsiooni-allüksused, mis haarasid kõiki ametiasutusi ja tööstuse ning põllumajanduse harusid fašistide okupeeritud Eestis. Üksnes seisuga 1. juuli 1942. a. olid tema alluvuses Tallinna, Tartu, Avasaare, Järvakandi, Vaste, Rakvere, Murru ja Narva koonduslaager ning Tallinna, Tartu, Võru, Harku, Pärnu, Petseri, Haapsalu, Valga ja Kuressaare vangla.

(IV köide, lk. 36, 47–50, 59–63, 115–117, 231–233; V köide, lk. 106, 122–125, 185, 186, 206, 207.)

VII köide, lk. 25–34.) Üheks suuremaks koonduslaagriks oli laager Tartu linnas. Selles laagris kinnipeetavate Nõukogude kodanike süstemaatilisi massilisi mahalaskmisi teostati tankitorjekaavas, mis asus 4 km kaugusel Tartu linnast. Seejuures ei tundnud timukad halastust ei naiste, laste ega vanade suhtes.

Tunnistajana ülekuulatud E. J. Suits, kes okupatsiooniajal elas tankitorjekaava lähedal, tunnistab:

«... Esimestest päevadest peale pärast Tartu linna okupeerimist saksa fašistide poolt, 1941. a. juulist kuni 1942. a. kevadeni, teostati selles tankitorjekaavas iga päev Nõukogude kodanike massilisi mahalaskmisi.

... Mahalaskmisele toodi mehed ja naised koos. Areteeritud asetati põlvili kraavi äärelle, näoga kraavi poole. Ohvitser luges eesti keeles neile ette otsuse ning peale otsuse ettelugemist kostis käsklus «Tuld!», ja timukad kogupaukudega vintpüssidest teostasid mahalaskmist. Hiljem kostsid üksikud lasud.

... Mõnel päeval toodi sinna areteeritud kuni seitsmel korral ning

mahalaskmised toimusid kogu päev ja öhtu.» (XVII köide, lk. 103.)

Tunnistaja L. H. Frei tunnistab: «Igal vahialusel seoti käed selja taha, seejärel seoti veel mitu inimest omavahel kokku, ja alles peale seda topiti nad jõuga autobussi, kus sunniti istuma üksteise peale. Mahalaskmisele viidi mehed ja naised koos, mõnikord oli nendega ka kuni aastasi lapsi. Mäletan, kuidas üks juudi rahvusest naisterahvas pandi bussi koos rinnalesega. Mahalaskmisi teostati iga päev, mõnikord aga viidi areteeritud mahalaskmisele päeva jooksul autobussiga kuni kolm korda.» (XVII köide, lk. 143.)

Saksa fašistlike anastajate ja nende kaasosaliste metsikuste kindlakstelemiseks moodustatud Erakorralise Riikliku Komisjoni toimetatud uurimisega on samuti käesolevas asjas teostatud celuurimisega tehti kindlaks, et Tartu koonduslaagris hukati üle 12 000 mitte milleski süüdiolava Nõukogude kodaniku.

(VII köide, lk. 57–58.)

Tuhanded Eesti politsei areteeritud kodanikud paigutati Tallinna vanglasse, mida alates 1942. a. 1. juulist hakati nimetama Tallinna kasvatus-töölaagriks nr. 1.

Selle laagri oli suurearvulisi ajutisi filiaale fašistide okupeeritud Eesti mitmesugustes asustatud punktides.

Arhiivdokumentide alusel on kindlaks tehtud, et Tallinna laagris peeti kinni sadasid Nõukogude kodanikke, kelle suhtes isegi julgeolekupolitsei ja SD tunnistuse järgi ei olnud mingisuguseid andmeid nende süü kohta.

Tunnistajate rohkearvuliste ütluste ja käesolevale asjale asitõenditena lisatud politsei arhiivdokumentidega on kindlaks tehtud, et Tallinna vangilaagris teostati 1941.–1944. a. jooksul seal kinnipeetavate mitte milleski süüdiolivate Nõukogude kodanike ja sõjavangide massilisi mahalaskmisi.

(IV köide, lk. 61–65; VI köide, lk. 78–85, 205; VII köide, lk. 12–70.)

Tallinna vangla ülema tolaegne asetäitja Julius Mihkelsoo andis selle kohta järgmise seletuse:

«Vanglas peeti kinni kuni 6000 inimest, kuid see arv alaliselt kõikus, sest vanglasse paigutati järjest uusi ja uusi nõukogude inimesi, kusujuures osa vange, kelle saatust oli otsustatud, kasutati vangla juures töodel, aga osa, nagu see meil vangivalvuritel oli kombeks öelda, kirjutati maha igaveseks. Kirjutati maha, sest nad kuulusid mahalaskmisele...»

... Iga päev saabus meile vanglasse 100–150 uut vangi ja umbes sama palju veeti mahalaskmisele.» (IV köide, lk. 79–81.)

Uurimise käigus ülekuulatud Tallinna vangla endine vangivalvur H. K. Jhehe tunnistab:

«... Mahalaskmisele viidi tavaliselt öösiti.

... Mulle meenub mitu juhtumit, kus ma valvetoa aknast jälgisin, kuidas veeti ära areteeritud. Ma nägin vangide gruppe, keda aeti autole. Seejuures valvurid erikomando koosseisust peksid vange püssipäradega ja mingisuguste pikade kantsikutaalaste rihmadega.

... Korraga saadeti ära 3–4 autot. Igalet autole paigutati 50–60 vangi.

... Surmaotsuseid viidi täide ka vahetult vanglas. Selleks oli seal eriline kong.»

(IV köide, lk. 103–104.)

Vanglates ja koonduslaagrites kinnipeetavaid tuhandeid Nõukogude kodanikke hoiti väljakannatamatult rasketes tingimustes, paljud surid nälga, haiguste, piinamiste, mõnitamiste ja kurnava töö tagajärjel.

(V köide, lk. 205, 206, 225, 244.) Fašistliku koonduslaagri endine vang P. P. Oisaar tunnistab:

«1942. a. peeti Tallinna vanglas kinni umbes 4000–5000 inimest, kuid kogu aeg toodi juurde uusi vange. Vangla oli inimestest täis kiillutatud. 15 m² suuruses kambris oli enam kui 40 vangi, 32 m² suuruses kambris oli 80–90 vangi. Magada tuli järjekorras või istudes. Inimesed haigestusid. Aknast oli näha, kuidas veeti ära surijaid. Öösiti kutsusid vangivalvurid nimekirjade järgi vange mahalaskmisele. Pärast minu areteerimist toimus see poole aasta jooksul iga öö...»

(V köide, lk. 36.)

Tallinna laagrite kohta säilinud aruandedokumentid tunnistavad seda, et

seal 1942. a. veebruaris suri mitmesugustel põhjustel 193 vangi.

(IV köide, lk. 146; VI köide, lk. 42–54.) Uurimisega on kindlaks tehtud, et Viks, olles 1941. a. juulis Tartu koonduslaagri eriosakonna ülema asetäitjaks, organiseeris ja võttis isiklikult osa selles laagris kinnipeetavate Nõukogude kodanike massilistest mahalaskmistest.

1941. a. lõpul sai Viks ametikõrgenduse ja määrati Tallinna-Harju prefektuuri poliitilise politsei ülema, kus ta süüalune Mere juhtimisel organiseeris nõukogude inimeste massilisi mahalaskmisi. Tallinna-Harju prefektuuri poliitilise politsei algdokumentidest, r's on säilinud mittetäielikult, nähtu., et seisuga 19. veebruar 1942 oli maha lastud 1499 inimest.

Ülalnäidatud hoolsuse eest arveteõendamisel nõukogude inimeste kallal määrati Viks 1942. a. Eesti Julgeolekupolitsei ja SD IV-B osakonna ülema, kus ta veelgi rohkem aktiveeris oma karistustegevust.

(IV köide, lk. 61; VII köide, lk. 12–20.) Mere poolt juhitud poliitiline politsei ning seejärel Eesti Julgeolekupolitsei ja SD lõmbasid kõikides Eesti maakondades karistustegevusele ja massilistele mahalaskmistele laialdaselt kaasa sõjaväelise fašistliku organisatsiooni Omakaitse liikmeid.

Nii olid 1941. a. juulis endises Lääne maakonnas Nõukogude kodanike massiliste mahalaskmiste aktiivseteks organiseerijateks ja nendest osavõtjateks Omakaitse maakonnaorganisatsiooni ülem Ago Talvar ja tema staabi operatiivosakonna ülem Aleksander Laak.

Uurimise käigus on kindlaks tehtud, et Nõukogude kodanike mahalaskmistele tõmmati kaasa kõigi maakondade sõjaväelise fašistliku nationalistliku organisatsiooni Omakaitse allüksusi.

(II köide, lk. 69, 70; IV köide, lk. 59, 195; V köide, lk. 271.)

Nii mõistis Paide politseijaoskonna politseikomissar Vello Eelnurme, kes oli poliitvangide asjade arutamise komisjoni liikmeks, 1941. a. detsembris mahalaskmisele 15 Paide linna elanikku. Need vangid lasti maha Omakaitse liikmete poolt Eelnurme isiklikul osavõtul.

Arhiivdokumentidest nähtub, et selle mahalaskmise ajal õnnestus haavatud poliitvangil Villem Pivkanil põgeneda. Seoses sellega saatis Mere endisele Järva maakonna poliitilise politsei prefektuuri ülema järgmise korralduse:

«... Palun Villem Pivkani surmaotsuse täideviimisel tema ellujäämise ja äravõõgenemise võimaluse asjas toimetada põhjalik juurdus kõigi asjaolude ja süüdlaste selgitamiseks.

Juurdluse tulemustest minule ette anda.

(VII köide, lk. 60, 65.) Oma seletuses selle fakti kohta, millest ärakiri on liidetud asja juurde, kandis politseikomissar Eelnurme Merele ette:

«Kuna Paide on väga väikene linn ja kõik inimesed peaaegu üksteist tunnevad, tahtsin vältida asjaolu, et tsiviilelanikkond saaks teada surmaotsuste täitmisest, sellepärast palusin Omakaitset saata abiks eriti usaldusväärset mehi. 7 surmamõistetut lasksin varem tuua vangimajast üle politseiarestimaja. Kella 23.00 paiku sai vangimajast võetud 6 meesvahialust. Saatjateks olid neli Omakaitse meest, kolm politseinikku ja kaks vangivalvurit, neist üks hobusega. Vahialused said kolmekaupäe käeraudadega kokku pandud. Nende hulgas oli ka Villem Pivkan. Tee peal sai juurde toodud veel politseijaoskonnast kaks naist, kes olid ka surma mõistetud. Enne otsuse täideviimisele asumist asetasin mahalastavadele auku juurde ritta seljaga meeskonna poole. Varem oli kokku lepitud, et iga mees tulistab ühte mahalastavat. Märguandmiseks tulistasin mina esimesena. Laskmine sündis ühe kuni kolme meetri kauguselt. Peale kogupauku kukkusid kõik maha.»

Mina tulistasin veel igauhte, lastes igale mahalastule veel ühe kuni kolm kuuli pistolist pähe umbes 50 cm kauguselt. Kes peale kogupauku elumärke avaldasid, neid tulistati ka meeskonna poolt püssidega...»

Peale seda läksime politseiarestimaja ja lõime sealt ära ülejäänud surmamõistetud... Nende ot- (Järg 2. lk.)

(VII köide, lk. 60, 65.)

A. Mere.»

(IV köide, lk. 61, 62; VII köide, lk. 7, 9, 11.)

Paljude tunnistajate ütlustega on kindlaks tehtud, et Mere vahetult osavõtul peksid ja piinasid Eesti Julgeolekupolitsei ja SD töötajad areteeritud Nõukogude kodanikke ülekuulamistel politseis.

Nõukogude kodanike massilisi mahalaskmisi teostati ka ilma uurimise ja kohtuuta. Mere osavõtul moodustati okupantide poolt Tallinnas ja kõikides maakondades keskustes politseitöötajatest koosnevad nõndanimetatud «karistuste projekterimise komisjonid», kes teostasid mittekohalike arveteõendamist, tehes tuhandete antifašistide ja teiste mitte milleski süüdiolivate kodanike suhtes surmaotsuseid. Need otsused viidi täide ööpäeva jooksul.

(IV köide, lk. 60, 232; V köide, lk. 145, 162, 163.)

Nii mõisteti Tallinna-Harju prefektuuri juures asuva «karistuste projekterimise komisjoni» otsusega ilma mingisuguse aluseta mahalaskmisele töölised S. F. Ojarand, V. A. Raie, F. A. Koser, A. E. Ojasmaa, H. A. Ülenõmm, A. H. Roller, F. I. Kluust, E. H. Löbin, K. P. Kaugia, L. K. Malmre, kirjanik J. J. Ruven, sõjavangide laagrist põgenenud V. I. Petrov, H. I. Kolossov, I. M. Rjadnev, I. V. Sahharov, I. A. Smantalin ja paljud teised.

(VIII köide, lk. 1–118; IX köide, lk. 1–116.)

Eesti Julgeolekupolitsei ja SD poolt koostatud nimekirjad ja esildised Saksa Julgeolekupolitseile ja SD-le surmanuhtluse kohaldamise kohta areteeritud Nõukogude kodanike suhtes.

Nii esitas Merele alluv julgeolekupolitsei ja SD IV-E osakonna ülem Ervin Viks 30. oktoobril 1942. a. kinnitamiseks nimekirja 243 mustlasrahvusest Eesti NSV kodaniku kohta, kes kõik tema osavõtul samal päeval maha lasti. Selle nimekirja järgi mahalastute hulgas oli 154 naist lastega.

Süüdistuskuvõte

(Algus 1. lk.)

sus sai täide viidud samal viisil nagu eelmistel...
...Otsuste täitmise juures arsti ei viibinud, kuna seda pole kunagi nõutud ja pole ka kunagi viperusi surmaotsuste täitmisel juhtunud...)

(VII köide, lk. 60, 61, 66, 67.)

Hiljem areteeriti Pivkan teistkordseks ja lasti teises kohas maha.

(VII köide, lk. 68—85.)

Uurimise käigus teostati nende Nõukogude kodanike mahalaskmiste kohas Paide linna lähedal ekshumatsioon, kus leiti 14 laiba jäänused. Nende mahalastute hulgas olid Elmar Aljas, Sofia Tõnts, Akuline Danner, Ernst Rannamees ja teised Paide rajooni elanikud. Kohtumeditsiinilise uurimisega tehti kindlaks, et nende isikute surm saabus tulirelvast tekitatud vigastuste tagajärjel. Ekshumatsioonil ja laipade jäänuste uurimisel avastati ka lahingukoole.

(VII köide, lk. 86—124.)

Mere ja tema juhitud Eesti Julgeolekupolitsei ja SD, tuginedes fašistlikule rassiteooriale, mille kohaselt niimetatud kõrgemad rassid on kutsutud valitsema alamaid rasse, ning lähtudes Himmleri ja teiste natsistide sellekohastest juhenditest, panid toime kuritegusid inimkonna vastu, hukates juudi ja mustlaskrahvusest isikuid rassilise kuuluvuse tunnuste alusel.

Arhiividokumentidega ning eeluurimisel ülekuulatud endiste Eesti Julgeolekupolitsei ja SD töötajate tunnistustega on kindlaks tehtud, et juutide ja mustlaste massilised areteerimised toimusid Mere otsesel korraldusel ja juhtimisel.

(IV köide, lk. 217;

V köide, lk. 11—12, 64—65, 68,

206—207;

224, 244, 253—254;

VI köide, lk. 12—23, 42—54;

VII köide, lk. 21—24, 54—57;

X köide, lk. 17;

XIII köide, lk. 1—291.)

Endine Eesti Julgeolekupolitsei ja SD referent R. H. Sammakivi tunnistab ülekuulatuna 30. oktoobril 1960. a. „Juutide ja mustlaste massilised areteerimised ja hävitamised toimusid Eesti Julgeolekupolitsei ülemajor Mere korraldusel.“

(IV köide, lk. 217.)

Käesolevale asjale juurdelisatud Tallinna-Harju prefektuuri poliitilise politsei tegevuse aruandest nähtub, et 1942. a. alguseks oli selle prefektuuri poolt maha lastud 618 juuti.

(VI köide, lk. 23.)

Julgeolekupolitsei ja SD aruandes seisuga 31. jaanuar 1942. a. juutide hävitamise kohta Eestis märgitakse küüniliselt:

„...Juutide hukkamist, kuivõrd viimaseid polnud vajalik töödele, hakati järk-järgult teostama julgeolekupolitsei ja SD jõududega. Seisuga tänaseks päevaks Eestis juute enam ei ole...“

(IV köide, lk. 34.)

Eesti Julgeolekupolitsei, SD-s ja Meres nägid hitlerlased oma aktiivseid kaasosalisi inimesevihkajaliku rassiteooria elluviimisel ning usaldasid neile mitte ainult okupeeritud Eesti territooriumil elavate juudi rahvusest isikute massilise hävitamise, vaid samuti ka Tšehhoslovakkias, Saksamaal, Poolas ja teistes II maailmasõja käigus Saksa fašistlike vägede poolt orjastatud Euroopa riikidest koaletoimetatud juudi rahvusest inimeste hävitamise.

(I köide, lk. 134;

II köide, lk. 132, 143, 278, 285—287;

III köide, lk. 239, 298—299;

V köide, lk. 161, 162, 164, 268, 276;

VI köide, lk. 71—81;

VII köide, lk. 54;

XII köide, lk. 9—302;

XIII köide, lk. 1—291;

XIV köide, lk. 1—324.)

1942. a. augustis-septembris moodustati Mere vahetult osavõtul Jägalas, 30 km kaugusel Tallinnast, Tšehhoslovakkia, Saksamaa ja Poola kodanike massiliseks hävitamiseks surmalager, mida ametlikes dokumentides nimetati Jägala kasvatustöölaagrisse.

(II köide, lk. 142—143;

III köide, lk. 298—299;

XII köide, lk. 9—302;

XIII köide, lk. 1—291.)

Jägala laagri komandandiks määras Mere Lääne maakonna sõjaväelise fašistliku organisatsiooni Omakaitse staabi operatiivsakonna ülemajor Aleksander Laagi ning tema abiks selle organisatsiooni staabi sekretäri Ralf Gerrets'i ja vormistas nende ülevõimise Omakaitse Eesti Julgeolekupolitsei ja SD-sse.

1942. a. augustis kasutati Laagi ja Gerrets'i juhtimisel Jägala laagris barakkide ehitamisel, samuti teistel töödel poliitilise politsei poolt areteeritud Nõukogude kodanikke ja sõjavange. Neid töid tehti Mere isikliku kontrolli all, kes selleks spetsiaalselt käis kohal Jägala laagri ehitustööde käiku kontrollimas.

(I köide, lk. 52, 78—79, 82;

II köide, lk. 171;

X köide, lk. 20.)

Laagri ehitamisel kasutatavate vangi üle irvitati, neid peksti ja piinati. Saksa okupatsiooni aegne poliitvang J. J. Atka, keda 1942. a. augustis peeti kinni Jägala laagris, andis ülekuulamisel järgmiste tunnistuse:

„Aravaevatud ja ärapiinatud

vange peksti julmalt nii kaua kuni inimene kattus üleni verega. Ka mina sain mõned löögid keppiga vastu pead. Meid alati kiirustati. Fašistidel oli vaja Jägala laagri lähikese ajaga valmis ehitada. Valvur Põld pekis nuudiga ühe haige vangi, kel oli kõrge palavik, minu silma all veriseks. Lõi vastu paljast keha. Seejärel pandi see vang raudu ja seoti niiviisi puu külge, et käed olid peast kõrgemal. See haige ja üleni verine inimene rippus seal keskpäevast kuni õhtuni.“

(X köide, lk. 18.)

Käesoleva asja juurde lisatud arhiividokumentid, samuti paljud tunnistajad kinnitavad, et Jägala laagri isikulise koosseisu otseseks ülemuseks oli Mere.

Näiteks 1942. a. 13. oktoobri käskkirjas nr. 121 kirjutab Mere Jägala laagri kohta, et laagri vanem Põld väärub ühe vangi põgenemise eest ranget karistust. Kuid võttes arvesse laagri administratsiooni poolt Põllu tegevuse kohta antud kiitvat hinnangut, piirdus Mere Põllu suhtes 8-ööpäevase arestiga.

(I köide, lk. 179—180;

II köide, lk. 47—51, 139;

III köide, lk. 298—299, 335;

IV köide, lk. 37, 65;

VI köide, lk. 82—100.)

Olles muutunud professionaalseteks mõrvareteks, võtsid Jägala laagri ülem Laagi ja tema abi Gerrets 1942.—1943. aasta jooksul isiklikult vahetult osa mitte milleski süüdiolivate rahulike kodanike massilisest hävitamisest.

1942. a. augustis komandeeriti Laak ja Gerrets kui Jägala laagri juhatajad Riiga, et omandada seal kogemusi hitlerlaste poolt areteeritud juudi rahvusest isikute massilise hävitamise alal. Seal tutvusid nad juudi geto organisatsioonilise küljega ja käisid mahalaskmiskohal, kus jälgisid, kuidas Saksa karistusallüksused spetsiaalselt valmistatud aukudes teostasid verist arveetõendamist inimestega, ka lastele ja vanadele armu heitmata. Laak mitte ainult ei jälginud, vaid ka isiklikult teostas hukkamisele mõistetute mahalaskmist.

(I köide, lk. 79—81, 105—107;

XIII köide, lk. 18.)

Riia linna lähedal massiliste mahalaskmiste kohal käimise ja Laagi osavõtu kohta mahalaskmistest tunnistab süüalune Gerrets:

„Ma nägin augusti kolme sõjaväelast, kes teostasid mahalaskmist. Üks neist oli Riia geto komandant Krause. Peale järjekordse partii mahalaskmist vaatas ta augusti välja ning meid nähes hakkas meile käega levitama. Aleksander Laak läks augu juurde ja hakkas Krausega rääkima. Hiljem laskus Laak Krause kutsel auku. Mulle oli hästi näha kõik, mida tehti augusti. Augu põhi oli kaetud laipade korraga, 15 m kaugusel asusid Laak, Krause ja veel kaks sakslast automaatidega. Nad käisid laipadel.“

Aleksander Laak võttis Riia geto komandandile Krausele kuuluva automaadi ja koos kahe teise automaaturiga hakkas auku aetavaid vange maha laskma. Laak ja kaks automaaturit sundisid auku tulnud vange pikali heitma varem mahalastud laipadele nõoga alla ja tulistasid automaatidest lamavatele vangidele kuklasse.

Minu nähes lasti Laagi osavõtul maha umbes 40 inimest.“

(II köide, lk. 169—170.)

Pöördunud tagasi Jägalasse, viisid Laak ja Gerrets osa vangidest, kes ehitasid Jägala laagrit, Kalevi-Liivale, kus sundisid neid valmis kaevama auku eelseisvateks mahalaskmisteks. Nende vangide hulgas oli ka natside poolt areteeritud Nõukogude kodanik R. A. Järvinen, kes ülekuulatuna tunnistab:

„...Ma mäletan hästi, et augu kaevamise Kalevi-Liiva nõrku suubumise kohale künka alla, mis asub nõo lõunapoolses küljes. Auk oli suur, piklik ja väga sügav. Inimene võis seal seista püsti ja sellepärast jäida eemalt nähtamatuks. Kolmandal päeval tuli Kalevi-Liivale Laak. Ta tuli augu juurde ja vaatas, kuidas töö läheb. Laagi kõrval augu serval seisis Eesti Julgeolekupolitsei ja SD ülemajor Mere. Mere juhtis isiklikult aukude kaevamist Kalevi-Liival.“

(X köide, lk. 40, 42.)

Inimeste massilised mahalaskmised Kalevi-Liival toimusid Eesti Julgeolekupolitsei ülemajor Mere otsesel korraldusel.

Jägala laagri endine valvur Anijalg tunnistab käesolevas asjas ülekuulatuna:

„...1942. a. septembri algul kutsuti kokku kogu Jägala laagri isikuline koosseis, kelle ees esines kõnega Eesti Julgeolekupolitsei ja SD ülemajor Mere isiklikult. Mina olin sellel nõupidamisel. Mere tegi mulle teatavaks, et Jägala laagri personaal tuleb täita Hitleri «auslav» käsk alamate rasside, eriti juutide hävitamiseks mahalaskmise teel. Seejuures Mere kutsus meid üles unustama kaastunnet mahalastavate suhtes.“

(XIII köide, lk. 116.)

Teine tunnistaja Allmäe, kes samuti teenis Jägala laagris, tunnistab:

„...Kõik massilised mahalaskmised viidi läbi Eesti Julgeolekupolit-

sei ülemajor Mere korraldusel, kellele allus meie Jägala laagri. Nende Mere korralduste vahetuks täitjaks olid Jägala laagri ülem Aleksander Laak ja tema asetäitja Ralf Gerrets...“

(XIV köide, lk. 117.)

1942. a. 5. septembri hommikul saabus Tšehhoslovakkias Raasiku jaama eriešeloniga ligikaudu 1500 fašistide poolt areteeritud Tšehhi kodanikku. Saabunute hulgas olid enamikus naised, lapsed ja vanad.

Raasiku jaamas valis Mere Laagi ja Gerrets'i kaasabil välja osa füüsiliseks tööks kõlblikke noori naisi ja mehi ning saatis nad Jägalalaagrisse.

Käesolevas asjas Tšehhoslovakkia uurimisorganite poolt ülekuulatud 15 ellujäänud Jägala koonduslaagri endist vangid kinnitasid, et ešelon Tšehhoslovakkia kodanikega saabus Raasiku jaama, ja selgitasid, kuidas Eesti Julgeolekupolitsei ja SD teostasid vangide sorteerimist selles jaamas.

(I köide, lk. 83;

III köide, lk. 294;

X köide, lk. 61—63, 118—120, 130—132, 148—150, 161—164;

XI köide, lk. 5—6, 37—38, 46—47, 59, 68, 78—79, 87, 134, 141, 148—149, 157, 179—183;

XII köide, lk. 9—302;

XIII köide, lk. 1—291.)

Tunnistajana ülekuulatud Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi kodanik Olga Erlicherova tunnistab:

„...5. septembril peatus ešelon väikeses Raasiku raudteejaamas. Kui rong peatus, saime kohaletulnud Eesti SS ohvitseridelt käsu, et inimesed väljuksid vagunitest... Inimeste väljumisel vagunist toimus kohe nende jaotamine. Elatunud mehed ja naised koos lastega rivistati üles ühele poolele, nooremad mehed ja naised teisele... Nagu meile teatavaks tehti, pidi selline inimeste jaotamine toimuma selleks, et noored mehed ja naised võiksid jaamast ära sõita veoautodel koos pagasiga, aga vanemad mehed ja naised lastega sõidaksid jaamast ära autobussidega. Jaama juures seisis tööpoolest mitu ilusat autobussi.“

...Raasiku jaamast viidi meid Jägala koonduslaagrisse. See oli vana sõjaväelaager, mis koosnes mitmest äralagunenud puubarakist. Kui mina saabusin Jägalasse, siis olid seal juba mõned tütarlapsed, kes olid sinna toodud enne mind. Päeva jooksul toodi Jägalasse ka ülejäänud tütarlapsed, arvult umbes 75 inimest. Kuidas toimus meeste laagrisse toomine, seda mina ei tea. Suurem osa meie ešelonist Jägala koonduslaagrisse ei saabunudki. Nende isikutega meie ešelonist me enam kunagi ei kohtunud...“

(XII köide, lk. 124—125.)

Süüalune Gerrets ülekuulamisel 24. oktoobril 1960. a. andis Tšehhoslovakkias saabunud ešeloniga kohta järgmise tunnistuse:

„Laak, mina ja mõned valvurid sõitsid kolme autobussiga Raasiku jaama. Raasiku jaamas seisis umbes viis autobussi, mis saabusid sinna Tallinnast. Nendega sõitsid kohale umbes 40—50 politsei SD töötajat, kelle hulgas oli ka Eesti Julgeolekupolitsei ja SD ülemajor Mere.“

...Mere ja Bergman hakkasid isiklikult rääkima vangidega, küsitlesid neid nende eriala kohta jne., kuid tegelikult nad otsustasid, keda vangidest maha lasta ja keda jätta laagrisse. Kui esimene autobus sai naistega, lastega ja vanadega täis laaditud, siis Laak ja mina istusime ka sellele autobussile ning sõitsime koos vangidega mahalaskmiskohale Kalevi-Liivale.“

Üle tuhande inimese, kelle hulgas olid peamiselt lapsed, haiged ja vanad, toimetati päeva jooksul Jägala laagri valvurite ja politseitöötajate valve all autobussidega Kalevi-Liivale ja lasti maha nende kogumuste põhjal, mis Laak ja Gerrets olid omandanud Riias. Arveetõendamise juures viibis ka selle koletusliku kuritöö organisator major Mere.“

(I köide, lk. 83;

X köide, lk. 103—105.)

Hukkamisele määratud lasti maha selleks erilise ettevalmistatud augus. Kalevi-Liivale saabusid autobussid peatusid mahalaskmiskohale ligidalt. Süüalune Gerrets, kes seisis autode juures, sundis alasti võtma lapsi, naisi ja vanu, korjas neilt ära kellad, väärtesemed ja teised asjad selleks ettenähtud kohvrises ning peale seda saatis need inimesed tervete perekondade kaupa auku, kus nad laagri komandandi Laagi, laagri valvurite ja selleks kohale saabunud politseinike poolt maha lasti.

Irvitades hukkamisele määratud üle, rääkis neile Gerrets pilgates, et nad peavad august ennast puhtaks pesema ja läbima sanitaarpuhastuse. Neid, kes lahti riietusid aeglaselt, pekstid Gerrets ja mahalaskmisest osavõtjad keppidega.

(I köide, lk. 198;

II köide, lk. 191.)

Jägala laagri komandandi endine autojuht Madar tunnistab ülekuulamisel järgmist:

„Ma nägin, kuidas Gerrets ja veel mingisugused ametimehed ajasid auku alasti naisi, lapsi ja

rauku. Gerrets vehkis keppiga ja karjus: «Rutem, rutem!» Politsei ja SD vormis automaaturid teostasid mahalaskmist. Mõnikord tulistasid nad augus lamavate vangide pihta ülevaalt augu servalt. Mõnikord olid nad ka ise augus, kus vahetus läheduses tulistasid automaatidest alasti inimeste pihta. Aleksander Laak lõpetas laskudega nende elu, kes haavatuna karjusid ja oigasid. Hirmsasti karjusid naised ja lapsed, kui nad auku sattudes nägid seal äsja mahalastud vangide veriseid laipu; need vangid olid nähtavasti nende tuttavad. August mitte kaugel liivaseljandikul seisid selle veresauna tegelikud korraldajad Mere ja Bergman, kes rahulikult jälgisid, kuidas nende alluvad tapsid sadade viisi mitte milleski süüdiolivat naisi, lapsi ja rauku.“

(XIII köide, lk. 65.)

Süüalune Gerrets tunnistab selle Tšehhoslovakkias saabunud vangide sadistliku mahalaskmise kohta järgmist:

„Mahalaskmistest osavõtjatel olid käes keppid, millega nad pekstid neid vange, kes riietusid lahti liiga aeglaselt.“

Minust mööduvatelt vangidelt, keda auku aeti, võtsin ma ära kõrvarõngad, sõrmused ja kellad. August kostis tulistamist. Siis hakkas august kostma südantlõhestavaid karjeid ja oigaid. Autobussi juures lahtiriietuvad vangid sattusid ärevusse. Minust mööduvad vangid, keda ma paljaks riisusin, ei tahtnud auku minna. Neid hakati keppidega peksta.“

Hirmsaid karjeid augus põhjustas see, et kaks eksekutsioonisaaga liiget hakkasid elusalt vangidelt enne mahalaskmist tangidega hambaid välja kiskuma.

Mahalaskmine toimus väikeste vaheajadega terve päev kuni õhtuni. Vaheajad söödi ja joodi viina...“

(II köide, lk. 192—193.)

Tunnistaja Reppnau, kes elas mahalaskmiskohal ligidalt, tunnistab:

„Kui 1942. a. septembris läksid Kalevi-Liivale esimesed autobussid vangidega, siis kostis Kalevi-Liivalt terve päev Kaberla külasse tulistamist ja inimeste karjumist. Mina isiklikult kuulsin neid karjeid ja oigaid.“

(X köide, lk. 119.)

Selle ešeloniga vangide mahalaskmise ajal juhatas Gerrets Jägala laagri vangivalvurite gruppi, kes kindlustasid mahalaskmiskohale valvet, ning pani need postidele ja kontrollis, kuidas nad oma kohust täidavad.

Peale mahalaskmise lõpetamist tuli Gerrets augu juurde ja surmas püstolist augus olevad ohvrid, kes endast elumärke andsid.

(II köide, lk. 190, 215.)

Jägala laagri endine vangivalvur Anijalg andis ülekuulamisel selle fakti kohta järgmise seletuse:

„Kui Purka hakkas labidaga laipadele liiva pilduma, hakkas üks mahalastuist end liigutama ja silmi liivast puhtaks pühkima. Ta surmas selle vangi. Pstid kõrval, augu teises otsas, kostis jällegi lasud. Ma nägin, et Gerrets tulistas väikesest püstolist auku, kus lamasid mahalastud...“

(XIII köide, lk. 93.)

Süüalune Gerrets ise andis selle kohta järgmise tunnistuse:

„Lõpu poole aeti vangid laipade hunnikule, mis ulatus üle augu ääre, kus nad maha lasti.“

Ma läksin augu juurde, õigemini laipade hunniku juurde, kuhu kogunesid kõik sellest kuritööst osavõtjad. Kui hakati laipadele mulda peale ajama, siis kostis selle suure hunniku paljudest kohtadest oiged. Laipade virnas kusagil keegi rääkis midagi arusaamatult. Selgus, et paljud selles laipade hunnikus veel elasid.“

Ma panin oma kohvri maha ja tegin kaasasolevast püstolist FN, kalibreer 7,65 mm, kaks-kolm lasku selles suunas, kus laipade hunnikust kostis mingisugust arusaamatult rääkimist...“

(II köide, lk. 194.)

Õhtul peale mahalaskmise lõpetamist ja augu kinnijätmist toimetas süüalune Gerrets koos grupi vangivalvuritega mahalastute väärtesemed ja teised asjad Jägala laagrisse.

1942. a. septembri keskel toimetati hitlerlased Raasiku jaama teise ešeloniga, mis koosnes ligikaudu 1500 juudi rahvusest vangist Saksamaalt. Saabunute hulgas olid naisi, lapsi ja vanu. Suurem osa neist vangidest oli määratud kohele hävitamisele. Selle kuritöö toimepanijateks olid nagu 1942. a. 5. septembrilgi Eesti Julgeolekupolitsei ja SD ülem Mere, Jägala laagri komandant Laak, tema abi Gerrets, laagri valvurid ja politseinikud.

(I köide, lk. 84, 107;

II köide, lk. 52, 53, 217—218;

III köide, lk. 294;

XIII köide, lk. 1—291.)

Raasiku jaamas jaotasid vange Mere, Laak ja Gerrets. Ainult väike osa füüsiliselt terveid inimesi saadeti sellest ešelonist Jägala laagrisse. Üle tuhande inimese koos lastega, kaasa arvatud ka rinnalapsed, veeti autodega Kalevi-Liivale ja lasti maha.

(I köide, lk. 108;

II köide, lk. 52—53, 217—218;

III köide, lk. 237;

XIII köide, lk. 1—129.)

Viibides mahalaskmiskohal, sundis süüalune Gerrets hukkamisele määratud inimesed lahti riietuma, võttis neilt ära kuldajad ja teised väärtesemed, ajas kuldajad, lapsi ja rauku auku mahalaskmisele ning korraldas selle verise arveetõendamise kohta valvet. Peale selle tappis Gerrets isiklikult hukkamisele määratud oma relvast.

(I köide, lk. 110;

II köide, lk. 195, 218—219;

III köide, lk. 339—341.)

Süüalune Gerrets tunnistab ülekuulamisel:

„Kalevi-Liiva nõos oli massiliseks mahalaskmiseks kõik valmis. Umbes selle koha kõrval, kus toimus esimese ešeloniga mahalaskmine, asus uus suur auk. Ma ei tea, kes selle kaevatas. Selle asjaga tegeles nähtavasti Aleksander Laak. Nagu oli ümber piiratud Jägala laagri valvurite poolt. August olid eksekutsioonisaaga liikmed, augu ees seisid kahe reas julgeolekupolitsei SD töötajad...“

Vangid, kelle hulgas oli naisi, lapsi ja rauku, võeti bussi juures alasti ning seejärel läksid nad julgeolekupolitsei ja SD töötajate rivi vahelt läbi. Keppide abil aeti vangid auku, kus nad eksekutsioonisaaga liikmete ja Jägala laagri komandandi Aleksander Laagi poolt automaatidest maha lasti.

Ihualasti inimesed läksid tervete perekondadega ning lastega kätel ja käekõrval üksteist ergutades liivale, kust kostis automaatide tulistamist ja surijate oiged...“

(II köide, lk. 218—219.)

Samuti nagu 1942. a. 5. septembril Tšehhoslovakkias saabunud vangide mahalaskmise ajal, nii ka nende inimeste massilise mahalaskmise ajal, kes saabusid ešeloniga Saksamaalt, oli süüalune Viik valves Kalevi-Liival mahalaskmiskohale ümberpiiramisel. Teise ešeloniga kuuluvate inimeste mahalaskmise ajal võttis Viik isiklikult osa vangide tapmisest.

(II köide, lk. 100;

III köide, lk. 238, 276, 295, 299,

300, 355.)

Kodanike massilist mahalaskmistel toimus üheaegselt nende paljaksrõvimine Laagi, Gerrets'i, Viigi ja teiste mahalaskmistest osavõtjate poolt. Parem ad asjad ja väärtesemed saadeti spetsiaalselt Merele.

(I köide, lk. 155—158;

II köide, lk. 16;

III köide, lk. 300, 336, 339—341;

XII köide, lk. 9—308;

XIII köide, lk. 11—291.)

Süüdistuskokkuvõte

(2. lk. järg)

1942. a. novembris võeti **Laagi ja Gerrets** poolt vastu otsus veel ühe vangide grupi hävitamise kohta.

Hukkamisele määratud mahalaskmisele saatmine oli näiliselt organiseeritud nii, nagu saadetaks nad töödele teise laagrisse. Umbes 25 vangl pani **Gerrets** isiklikult autobussi ja saatis laagri valvurite valve all mahalaskmiseks Kalevi-Liivale, kus **Laak** nad maha laskis.

(I köide, lk. 85, 111, 155, 219;
II köide, lk. 245, 247, 249;
III köide, lk. 335—336;
X köide, lk. 41—42;
XIII köide, lk. 1—291.)

1943. a. märtsis hukati Eesti Julgeolekupolitsei ja SD korraldusel Kalevi-Liival umbes 25 3—5 aasta vanust mustlasterahvusest last ja niisama palju täiskasvanud mustlasi.

Uurimisega on kindlaks tehtud, et selle metsiku arveoendamisega kaitsete ja mitte milleski süüdi olevate inimeste kallal pandi toime Jägala laagri komandant **Laak**, tema abi **Gerrets** ja valvur **Viik**.

Ohvrid toodi Kalevi-Liivale kahel autol. Ühel autol olid täiskasvanud mustlased, teisel aga lapsed. Esimesena lasti maha täiskasvanud. **Laagi** korraldusel, kes isiklikult mustlasi maha laskis, sundis süüalune **Gerrets** täiskasvanud inimesi auku minema. Kui mahalaskmine oli lõpetatud, võttis **Gerrets** koos **Viigiga** ja teiste valvuritega kaelse autoga kohaletoodud laste kätest kinni ning jõuga tiriti nad kõik auku. Peale seda, kui lapsed olid juba augs, laskis **Laak** ja **Viik**, kaotanud inimlikud tunded, nad maha.

(I köide, lk. 85, 113, 153, 175—178;
II köide, lk. 66—68, 272—278;
III köide, lk. 235—240, 335—336, 339—341; 354—356;
XIII köide, lk. 122—162.)

Süüalune **Gerrets** tunnistas selle kuriteo kohta järgmist:

«**Laak** väljus autost, automaat käes, ja ütles: «Noh, kas hakkame peale?» Ma küsisin **Laagilt**, kas vangid tuleb alasti võtta. **Laak** avas auto ukse ja nähes, millistesse kaitsetesse vangid olid riietatud, käskis neid riidest mitte lahti võtta. Vangid kuulsid seda. Naised hakkasid hüsteeriliselt appi karjuma. Kui **Aleksander Laak** oli juba augs, hakkasin ma autobussist vange kahekolme inimese kaupa auku juurde saatma. Valvurid saatsid, õigemini konvoeerisid neid auku juurde, kus **Laak** nad automaadist maha laskis. ... Viimaseks jäi autobussil üks elatanud, jalgaletat mustlanna. Kaks valvurit, üks neist, nagu mäletan, oli **Purka**, haarasid tal käest kinni ja lohistasid auku juurde. ... Mina sel ajal andsin käega märku teisele autole, kes selle peale mahalaskmiseks lähemale sõitis ja peatas masina bussi juures. Autojuht avas autot presendi ja tegi lahti auto kasti tagaluugi. Auto pealt hüppasid maha umbes 3—5 aasta vanused lapsed. Lapsed karjusid ja nutsid külma pärast, sest nende riietuseks oli ainult midagi pidžaama taolist. Valvurid haarasid lastel käest kinni ja tirisid nad kahekaupa auku. Viimane kahel lapsel võtsin mina käest kinni ja viisin nad auku juurde.»

(II köide, lk. 274—275.)
Süüalune **Viik** tunnistas selle fakti kohta:

«Mäletan, et **Gerrets** viis ka kaks last auku juurde. Lapsed, samuti täiskasvanud mustlased ajas **Gerrets** kepiga autost välja. Mina võtsin kahel lapsel käest kinni ja viisin nad auku juurde. Sel ajal väljus **Laak** auku ja käskis minul mahalaskmist jätkata. Mina läksin auku ja tegin automaadist mõned üksikuid lamavate laste pihta. Kui palju lapsi ma ära tapsin või haavasin, seda ei tea üldse. Lapsed karjusid ja mul oli õudne.»

(III köide, lk. 236.)
Jägala laagri endine valvur **P. T. Mäik** tunnistas 8. detsembril 1960. a. ülekuulatusel selle episoodi kohta järgmist:

«... Ka mina aitasin masinat tüh- jendada. Mäletan, et mõned valvurid lausa pildusid lapsi liivale. Lapsed olid kaitsetes ja nutsid külma käes. **Gerrets** käskis valvuritel lapsed kätt- pidi auku viia. Lapsed lihtsalt pillu- ti auku. Kui auk oli täis, hakati lapsi maha laskma. Ma nägin, kuidas **Aleksander Laak** tulistas automaadist laste pihta. Samuti nägin, et valvur **Jaak Viik** tulistas automaadist laste pihta...»

(XIII köide, lk. 159.)
Kui hitlerlikele ninameestele selgeks sai, et fašistlik Saksamaa sõja kaotab, võtsid nad, kartes paljastamist, tarvitusele abinõud nende poolt Eesti territooriumil inimkonna vastu toimepandud koletislike kuritegude varjamiseks. Selle kohta, kuidas fašistid oma kuritegusid varjasid, tunnistas endine SS ja politsei ülemjuhataja Baltikumis nats- lik kindral **Eckeln** 1946. a. kohtus järgmist:

«... 1943. või 1944. a. Ilmus **Himmeleri** käsuga minu juurde SS standardführer **Plobel**. **Plobel** ütles mulle, et ta sai Himmeleri üles- ande rakendada kogu minule allualv territooriumil vajalikud abinõud sel- leks, et Punaarmee pealüütmise ja selle territooriumi vallutamise ju- hul ei oleks võimalik üles leida neid

kohti, kuhu olid maetud juudid (jutt on massihaudadest ja nende varjamisest). Selle ülesande täitmiseks anti minu käsutusse kolm või neli SS-i komandöri ja erisalk, peale selle veel üks politseirood. Vastavalt politseikomandöri antud korraldusele võeti laibad haudadest välja ja hävitati põletamise teel.»

(XVI köide, lk. 147.)
Uurimise käigus on kindlaks tehtud, et Eesti NSV territooriumil tegelesid Saksa okupatsioonivõimude korraldusel erisalgad mahalastud inimeste laipade väljakaevamisega massihaudadest ja nende põletamisega nii Kalevi-Liival kui ka tankitörjekraavis Tartu lähedal.

Uurimise käigus ülekuulatud rohke- arvulised tunnistajad, Kalevi-Liiva ra- joonis elavad kohalikud elanikud, kin- nitasid nende koletislike kuritegude jäl- ged hävitamise asjaolusid.

(VII köide, lk. 125—134;
X köide, lk. 105—106, 150.)
Nii ütles tunnistaja **Ojala**:

«... Kalevi-Liival põletati laipu ja iiveldama panev hais ning suits kandusid tuulega kuni Kadaseo külani. Tihti me lausa uppusime sellesse suitsu, sest meie talu asub Kalevi- Liiva lähedal... Need olid väga ras- ked ja hirmsad päevad...»

(XI köide, lk. 38, 39.)
Kuid siiski ei õnnestunud hitlerlastel täielikult varjata nende koletislike kur- itööde jälgi, mis Eesti Julgeolekupolit- sei ja SD Kalevi-Liival toime panid. Seoses käesoleva asja uurimisega teo- tati 24. augustil 1960. a. Kalevi-Liiv- noos mitmes kohas väljakaevamisi ja ekshumatsioonil leiti inimlaipade jää- nuseid (luud, pealuid). Kalevi-Liiva nõo lõunapoolse künka ligidalt 50 m² suu- rel platsil leiti 1,5—2 m sügavusel valkjashallika massi ladestumise koht, kuhu ta oli suurel hulgal juukseid. Sellest massist leiti saksa automaadi padrui- kesti ja 9 mm kalibriga kuule.

Nagu märkisid tunnistajad, toimusid massilised mahalaskmised 1942. a. sü- gisel nimelt Kalevi-Liiva lõunapoolse künka lähedal.

Eesti NSV Tervishoiu- ja sotsiaal- kohtumeditiiniline ekspertiis andis Kalevi-Liival leitud valkjashallika massi kohta arvamuse, et see on laipa- de lagunemise tagajärjel tekkinud rasv- vaha.

Kalevi-Liiva paiksel vaatlusel ja ekshumatsioonil käigus leiti suurel hulgal väikesi põlenud luutükke. Ekspertiis teki kindlaks, et need on inimeste pea- luude fragmendid.

(XV köide, lk. 1—68.)
Saksa fašistlike anastajate kuritegu- de väljaselgitamiseks ja uurimiseks moodustatud Erakorralise Riikliku Kom- isiooni materjalidega, samuti käesole- va asja uurimisega on kindlaks tehtud, et koos Tšehhoslovakkia ja teistest riikidest sinna kohaletoomatud vang- dega hukati Kalevi-Liival üle 5000 mitte milleski süüdi oleva NSV Liidu, Tšehhoslovakkia ja teiste riikide rahu- liku kodaniku.

(XVII köide, lk. 5.)
Uurimisega on kindlaks tehtud, et Jägala koonduslaagris ja Kalevi-Liival, samuti kogu hitlerlaste okupeeritud Eesti territooriumil toimepandud kole- tislike kuritegude üks peasisuliselt on Eesti Julgeolekupolitsei ja SD endine ülem **Mere**. Sellel ametikohal oli **Mere** kuni 1943. a. lõpuni. Aktiivse karis- tustegevuse eest anti talle sturm- bann- führungeri auaste ja teda auastasati II jär- gu Raudristiga.

Eesti Julgeolekupolitsei ja SD-s teenimise ajal sai **Mere** saksa fašistlikele okupantidele erilisesandeks SS-vägede legiooni «Estland» juhtiva kaadri for- meerimise. Täites seda okupantide üles- annet, tegeles **Mere** ohvitseride värbä- misega ja esines raadios fašistlike kõ- nedega, milles ta kutsus üles vabataht- likult Saksa armeesse astuma.

1943. a. lõpul viidi **Mere** üle Julge- olekupolitsei ja SD reservi ning koman- deeriti erivolinikuna SS-vägede legio- ni «Estland», kus ta täitis Eesti Oma- valitsuse erilisesandil. Peale saksa okupantide väljakihutamist Eesti terri- tooriumilt hakkas **Mere** end varjama ja oli Nõukogude Liidu uurimisorganite poolt pikemat aega tagaotsitav.

1946. a. mais kuulutati **Mere** sõja- roimarina tagaotsitavaks ka Saksamaal asuivate Ameerika okupatsioonivägede peastaabi poolt.

Hiljem sai teatavaks, et **Mere** elab Inglismaal vabades.

(VII köide, lk. 125—134;
X köide, lk. 105—106, 150.)
30. oktoobril 1943. a. NSV Liidu, USA ja Suurbritannia allkirjutatud deklaratsioonil «Hitlerlaste vastutusest toimepandud metsikuste eest» ja Ühi- nenud Rahvaste Organisatsiooni Pea- assamblee 1946. a. 13. veebruari resol-utsiooni alusel, mis näeb ette sõjaroim- arite väljaandmist ja karistamist, tõ- tis Nõukogude valitsus oma noodis 9. novembrist 1960. a. Suurbritannia valitsusele küsimuse sõjaroimar **Mere** Nõukogude võimuorganitele väljaand- mise kohta tema kohta alla andmiseks.

Seoses sellega, et Suurbritannia val- itsus ei andnud pikema aja jooksul vastust, esitas NSV Liidu Välisminis- terium oma noodis 20. jaanuaril 1961. a. Suurbritannia saatkonnale jä- relpärimise selle kohta, missugused abinõud on Inglise valitsus tarvitusele võtnud sõjaroimar **Mere** üleandmiseks Nõukogude võimuorganitele.

Seda fakti, et Inglise võimud seni- ajani ei ole **Meret** välja andnud Nõu-

kogude õigusemõistmise organitele, ei saa vaadelda teistsiti kui sõjaroimari var- jamist Inglismaa valitsuse poolt ja üht- lasi tema poolt endale võetud kohustu- se — anda välja sõjaroimariid ja võtta nad vastutusele — rikkumist.

Rasket kuritegude toimepanemises on **Mere** kui poliitilise politsei ning jul- geolekupolitsei ja SD ülem täielikult paljastatud uurimise käigus kogutud julgeolekupolitsei ja SD algdokumentide- ga (käskkirjad, direktiivid ja muud dokumendid) ja seletustega, mida and- sid tunnistajad **J. M. Palm**, **A. M. Laur**, **A. D. Kõva**, **K. J. Pikk**, **P. J. Sillandi**, **H. H. Ant** (**Anton**), **E. I. Kaunsaar**, **R. H. Sammalkivi**, **V. H. Tulnola**, **E. J. Meos**, **J. H. Ranne**, **M. O. Rajuri**, **A. J. Mihkli**, **J. J. Tamm**, **E. J. Ehaveri**, **A. A. Raidla**, **P. F. Toone**, **N. K. Jehe**, **P. P. Kurovski**, **T. O. Lume**, **G. H. Tint** ja **J. J. Lääts**.

Tapmist organisatorina Jägala laagris on **Mere** paljastatud seletustega, mida andsid tunnistajad **P. T. Mäik**, **A. J. Madar**, **M. P. Allmäe**, **F. E. An- jalg**, **H. K. Soomets**, **E. V. Liiv**, **G. G. Viies**, **K. J. Asmer**, **A. A. Sillo**, **N. B. David**, **K. A. Treufeld**, süüalused **R. H. Gerrets** ja **J. J. Viik** ning uurimise käi- gus Jägala laagri osas kogutud dokum- taal- ja asitõenditega.

Seoses TASS-i poolt materjalide avaldamisega endise Jägala natsliku koonduslaagri komandandi **Laagi** kuri- tegevuse kohta ja tema paljastamisega massilistes tapmistes Nõukogude ning maailma üldsuse ees lõpetas **Laak** 6. septembril 1960. a. oma elu enese- tapmisega Winnipegi linnas (Kanada), kuhu ta oli peitu pugenud, kartes vast- tutust toimepandud kuritegude eest. Seepärast on kriminaaljälitus süüaluse surma tõttu **Laagi** suhtes lõpetatud.

(IV köide, lk. 83—84.)
Süüalune **R. H. Gerrets** tunnistas end ülekuulatusel temale esitatud süü- distuses süüdi.

(II köide, lk. 126—281.)
Gerrets kui üks Jägala laagri juhte ja selle laagri vangide massilistest ma- halaskmistest osavõtja Kalevi-Liival on täielikult paljastatud seletustega, mida andsid tunnistajad **P. T. Mäik**, **F. E. Anjalg**, **A. J. Madar**, **A. J. Tärno**, **T. O. Lumj**, **H. K. Soomets**, **M. P. All- mäe**, **K. A. Treufeld**, **E. V. Liiv**, **R. A. Oiso**, **N. B. David**, **K. J. Asmer**, **J. M. Aaman**, **H. K. Rääk**, **R. I. Peskman**, **N. K. Gerrets**, **E. Munkova**, **H. Freun- dova**, **F. Brennerova**, **E. Zampachova**, **O. Erlicherova**, **H. Madlova**, **M. Ma- šova**, **H. Neumannova**, **M. Silhava**, **H. Panyrkova**, **R. Kopečkova**, **A. Meisne- rova**, **H. Ružičkova**, **H. Klenkova**, **J. Adamova**, süüalune **J. J. Viik**, varem süüdimõistetud **K. A. Rääk**, **A. G. Viir- nurm** ning asjas kogutud dokumentaal- ja asitõenditega.

Süüalune **Viik** teenis enne Jägala laagri teenistusse astumist 1941. a. oktoobrist alates vabatahtlikult Saksa armeel piirivalveüksuses, mille koosseis- us ta võttis osa haaranguist Puna- armeel vastu Naissaarel.

1942. a. augustis astus **Viik** vaba- tahtlikult Eesti Julgeolekupolitsei ja SD eriroodu koosseisu Tallinnas. 1942. a. 3. septembrist kuni 1943. a. aprillini teenis **Viik** Jägala koondus- laagris valvurina.

1943. a. aprillist kuni 1943. a. oktoobrini oli **Viik** Eesti Julgeoleku- politsei ja SD käsutuses, olles selle poli- tseihoone valves. 1943. a. juunis-juu- lis oli ta kuu aega karistussalgas (Jagd- kommando), mis tegutses Leningradi oblastis.

1943. a. oktoobrist kuni 1944. a. septembrini teenis **Viik** valvurina Vasale- maa-Murru koonduslaagris, kus peeti poliitvangidena kinni Nõukogude koda- nikke.

1944. a. 17. augustil Eesti Julgeole- kupolitsei ja SD-s teenimise ajal sai **Viik** teada J. Kajari asukohast, kes oli tulnud lennukil Nõukogude sõjaväe- juhatusel ülesandega fašistide poolt oku- peeritud Eesti NSV territooriumile. **Viik** teatas sellest julgeolekupolitsei ja SD organitele, mistõttu Nõukogude lan- gevarjur **J. Kajari** 18. augustil 1944. a. Saksa võimude poolt aretee- riti.

1944. a. septembris viibis **Kajari** vahi all Tallinnas vanglas. Tema edas- pidine saatus on teadmata.

(III köide, lk. 3—289.)
24. juulil 1946. a. mõisteti **Viik** oku- pantide käsitusena sõjatribunali otsuse- ga süüdi ja teda karistati 10-aastase vabadusekaotusega. Kuid tookord pol- nud teada, et ta teenis Jägala koondus- laagris valvurina ja võttis isiklikult osa süütute inimeste tapmisest, mis- tõttu see kohtuotsus 29. septembril 1960. a. uute asjaolude ilmsikstuleku tõttu Eesti NSV Ülemkohtu poolt tühi- stati ja kriminaalasi saadeti täiendavale uurimisele.

Süüalune **J. J. Viik** tunnistas enes- talle ülekuulatusel temale esitatud süü- distuses süüdi.

(III köide, lk. 274—279.)
Tapmist toimepanemises ja muus karistustegevuses on **Viik** täielikult paljastatud seletustega, mida andsid tunnistajad **P. T. Mäik**, **F. E. An- jalg**, **K. J. Asmer**, **E. V. Liiv**, **R. A. Oiso**, **J. M. Aaman**, **M. P. Allmäe**, **K. A. Treufeld**, **E. J. Maltsaar**, **H. K. Viite**, **E. P. Kaun**, **O. M. Kajari**, **A. A. Kaldver**, **I. A. Talling**, süüalune **R. H. Gerrets**, varem süüdimõistetud **K. A. Rääk** ning asjas kogutud dokum- taal- ja asitõenditega.

Materjalid välismaale põgenenud **Viksi** ja **Eelnurme** kuritegeliku tegevu- se kohta, kes käesolevas asjas süüaluse- tena vastutusele võeti, on eraldatud erimenetluse kogu nende kuritegeliku tegevuse põhjalikuks väljaselgitami- seks.

(IV köide, lk. 86—91.)
Ülaltoodu alusel SÜÜDISTATAK- SE:

1. **MERE**'t (**Martson**), Ain-Ervin Johani p., sünd. 1903. a. ENSV-s endise Pärnu maakonna Väandra val- las, eestlane, abielus, kõrgema sõja- väelise haridusega, elab Inglismaal Leicesteri linnas Mere-Road 180, selles, et

teenides Nõukogude armees, reetis kodumaa ja võttes kaasa 180. laskur- diviisi staabi dokumendid, läks 28. juu- nil 1941. a. üle vaenlase poolele, kus astus sõjaväelisse fašistlikku organisat- siooni Omakaitse ja hiljem, 1941. a. oktoobris, saksa fašistlike anastajate poolt loodud politseisse, kus 1941. a. 8. detsembril asus poliitilise politsei ülema ametikohale, mis 1942. a. mais reorganiseeriti Eesti Julgeolekupolit- seis ja SD-ks.

Eesti Julgeolekupolitsei ja SD üle- mana fašistide poolt okupeeritud Eestis juhtis karistustegevust kõigis Eesti poli- tseiorganites, kes teostasid ennenäge- matut terrorit ja omavoli kohalike elanike suhtes.

Juhtis mitmesuguste koonduslaagrite ja teiste kinnipidamiskohtade laialdast võrku, milledes ebainimlikes tingimus- tes peeti kinni kümneid tuhandeid süü- tuud inimesi.

Organiseeris kogu Eesti territooriumil mitte milleski süüdi olevate Nõu- kogude kodanike hävitamist.

1942. a. augustis moodustas Jägala koonduslaagri ja ajavahemikus 1942— 1943 organiseeris Kalevi-Liival Tšeh- hoslovakkia, Saksamaalt, Poolast ja teistest Euroopa riikidest kohaletoodud juudi rahvusest kodanike massilisi tap- mist, kellele varandus omastati.

On süüdi tuhandete rahulike elanike ja sõjaväelaste hävitamises.

Julgeolekupolitsei ja SD-s teenimise ajal tegeles SS leegioni «Estland» juht- ivate kaadrite komplekteerimisega. 1943. a. lõpul komandeeriti erivolinik- kuna SS leegioni «Estland».

Aktiivse karistustegevuse eest sai sturm- bannführeri auastme ja teda au- astustati II järgu Raudristiga.

— see tähendab, pani toime kuriteo, mis on ette nähtud NSV Liidu 1958. a. 25. detsembril seaduse «Kriminaalvas- tuse kohta riiklike kuritegude eest» §-s 1.

2. **GERRETS**'it, Ralf Helmar p., sünd. 1905. a., sünnikoht ENSV, Tal- linn, eestlane, NSV Liidu kodanik, parteitu, keskharidusega, karistama- ta, kuni areteerimiseni töötas Tartu Tuberkulooshaiglas majandusjuhata- jana, elas ENSV-s Tartu rajoonis, Lemmatsi k/n., selles, et

jäädes elama Saksa fašistlike vägede poolt okupeeritud Eesti territooriumile, reetis kodumaa, astus vabatahtlikult sõ- javäelisse fašistlikku natsionalistlikku organisatsiooni Omakaitse, kus teenis selle organisatsiooni Läänemaa staabi sekretärina kuni 1942. a.

1942. a. suvel läks Omakaitsest üle Eesti Julgeolekupolitsei ja SD teeni- stusse, kus määrati Jägala koondus- laagri komandandi abiks, millele koon- duslaager loodi juudi rahvusest isikute hävitamiseks. 1942. a. augustis saadeti inimeste hukkamiseks vajalike koge- muste saamiseks Riiga, kus tutvus ge- toga ja käis massiliste mahalaskmistes kohas.

Jägala laagri komandandi abina võt- tis 5. septembril 1942. a. osa Tšehho- slovakkia kohaletoodud vangide mas- silisest mahalaskmisest Kalevi-Liival, võttis ära ohvritel väärtasjad, saatis hukkamiseks määratud auku, kus toi- mus mahalaskmine. Peale massilise mahalaskmise lõpetamist surmas põsti- list haavatuid, kes andsid elumärke.

— see tähendab, pani toime kuriteo, mis on ette nähtud NSV Liidu 1958. a. 25. detsembril seaduse «Kriminaalvas- tuse kohta riiklike kuritegude eest» §-s 1.

Lugedes käesolevas asjas uurimise lõpetatuks ja kogutud tõendid süüaluste kohta alla andmiseks küllaladeks ning rakendades kriminaalprotsessi koodeksi § 208, saata kriminaalselt **Mere**, **Gerrets** ja **Viigi** süüdistuses Eesti NSV prokuröri kohaletuuluse saamiseks. Süüdistuskokkuvõtte on koostatud Tallinnas 2. veebruaril 1961. a.

ENSV Ministrite Nõukogu juures asuva Riikliku Julgeoleku Komitee esimese polkovnik **I. KARPOV**

TULEB AUSTADA RAHVUSVAHELISI KOKKULEPPEID

1943. a. kirjutasid Ameerika Ohendrii- kide, Suurbritannia ja Nõukogude Liidu esindajad alla ühisele deklaratsioonile, kus on öeldud, et «kõik liitlasriiki leijavad nad (s. t. hitlerlikud timukad — V. R.) ükskõik millises maailma paigas ja annavad nad üle süüdistajatele, et mõista nende üle kohu- t». Üles leiti ka hitlerlik mõrvur E. Viks.

Selleks et E. Viksi üle kohut mõista ja teda kui hitlerlikku timukat karistada, on vaja, et Austraalia valitsus annaks ta Nõukogude võimudele välja sõjaroimari- de väljaandmise rahvusvahelise seaduse põh- jal, millele on alla kirjutatud ka Austra- lia, Austraalia valitsus tuleb austada rahvusvahelise seadusi.

Lääneriikides armastatakse rääkida seaduslikkusest ja demokraatiast, mis valitse- vat «vabas maailmas». Niipea, kui aga on tegemist Nõukogude võimudele hitlerlike sõjaroimari- de väljaandmisega, ilmub «seadustest kinnipidav» ja «demokraatlik» maailm fašistlike timukate vastu erilist hoolestust.

Seniajani ei ole Nõukogude võimudele

1942. a. septembri keskel võttis Ka- levi-Liival osa vangide massilisest ma- halaskmisest, kes olid saabuud erise- loniga Berliinist, sundis inimesi tahti riietuma, võttis neilt ära väärtasjad ja saatis hukkamisele määratud auku, kus toimus mahalaskmine. Selle maha- laskmise ajal läks ka ise auku ja võt- tis isiklikult osa inimeste tapmisest.

1942.—1943. a. saatis isiklikult vangide gruppe Jägala laagrist Kalevi-Liivale mahalaskmisele. Selle grupi inimeste mahalaskmise ajal võt- tis neid riidest lahti ja saatis auku.

1943. a. märtsis võttis Kalevi-Liival osa umbes 50 inimesest koosneva must- laste grupi tapmisest, kelle hulgas oli umbes 25 3—5-aastast last. Selle grupi mahalaskmisel saatis täiskasvanud mustlast auku, lapsi aga tiris sinna, kus toimus nende kallal verine arveoenda- mine.

Olles Jägala laagri komandandi abiks, tegeles vangide peksmise ja mõ- nitamisega, omastas nende asju ja juhtis laagri valveteenistust.

1943. a. sügisest kuni 1944. a. sep- tembrini töötas Tallinna Keskvang- las, —

— see tähendab, pani toime kuriteo, mis on ette nähtud NSV Liidu 1958. a. 25. detsembril seaduse «Kriminaalvas- tuse kohta riiklike kuritegude eest» §-s 1.

3. **VIIK**'i Jaan Jaani p., sünd. 1916. a., sünnikoht ENSV, Keila ra- joon, Vasalemaa k/n., Aruküla küla, eestlane, parteitu, NSV Liidu koda- nik, abielus, 6-klassilise hariduse- ga, karistatud 1946. a. sõjatribunali poolt 10-aastase vabaduskaotusega, kohtuotsus on tühistatud seoses käe- soleva asjaga, kuni areteerimiseni töötas Akmolinski Ehitustrustis lukk- sepana, elas Akmolinskis, M. Mame- dovi tn. 16, selles, et

jäädes elama Saksa fašistlike vägede poolt okupeeritud Eesti NSV territo- riumile, astus 1941. a. oktoobris vaba- tahtlikult Saksa armeel vägede piiri- valve teenistusse, kus teenis kuni 1942. a. augustini. 1942. a. septem- bris astus vabatahtlikult Eesti Julgeole- kupolitsei ja SD teenistusse ning mää- rati Jägala laagri valvuriks.

Selle laagri valvurina käis 1942. a. sügisel kahel korral Kalevi-Liival, kus võttis osa juudi rahvusest isikute massi- listest mahalaskmistest, oli oma üle- muste korraldusel valves ohvrite ja mahalaskmiskoha piiramisel. Ühel ma- halaskmise ajal läks auku ja tulistas isiklikult automaadist vange.

1943. a. märtsis võttis osa umbes 50 inimesest koosneva mustlaste grupi ma- halaskmisest, kelle hulgas oli umbes 25 3—5-aastast last. Seejuures laskis isiklikult automaadist maha lapsi.

Jägala laagris teenimise ajal tegeles **Viik** mahalastute riiete ja asjade omas- tamisega.

1943. a. juunis-juulis oli karistus- saiga koosseisus Leningradi oblasti territooriumil.

Sport-Sport-Sport

VOIDUST JÄI PUUDU

Eile pidas Tennisühendus Tallinna «Kalevi» võrkpallinaiskond viimase mängu...

Esimes geimis nad alustasid kiire bravouriselt ja läksid kohe ette 6:0. Tulub ütleda, et kalevlaste aitsid oma vastaste eduseisule loju mänguga tublisti kaasa.

Teises geimis ei suutnud armeenaiskond endist hoogu säilitada ning kalevlastel õnnestus seis viigistada 6:6. Sellest innustatuna jätkasid nad hoogsamalt.

aga endist hoogsat «Kalevi» naiskonda enam äraagi. Külalised võitsid punkti punkti järele ning üsna kergesti ka geimi 15:3.

Neljandat geimi alustasid kalevlastel jälle võitluslikumalt. Seis oli viigiline 6:6, 7:7. Eitea servid viisid «Kalevi» ette 10:7, kuid jälle tuli viik 10:10. Geimi lõpp oli harvaltaval pingeline.

Otsustavas geimis ei olnud aga kalevlastel enam endist tempot ja parema ettevalmistuse saanud külalisenaiskond võitis selle paraja eduaga 15:9, seega kogu mängu 3:2.

Tallinna «Kalevi» naiskond ei saanud alagrupis ühtegi võitu ja jäi viimaseks. Tä märgib nüüd edasi 9.—16. koha selgitamiseks.

V. PAAK

Viievõistlejate ebaedu Riias

Riias kohtuvad praegu viie vabariigi paremaid kaasaegsed viievõistlejad. Gruusiinlased, lätlased, leedulased, ukrainlased ja eestlased võistlevad kolmel alal — vehklemises, laskmises ja ujumises.

Vehklemises olid individuaalselt 24 võidu ja 1000 punktiga parimad tallinlane E. Liivak ja lätlane V. Kočin. Meeskondadest sai Läti 13340, Gruusia 3160 ja Eesti 12880 punkti.

Eile oli võistluskavas laskmine. See eestlastele tavaliselt üks tugevam ala läks aga ebaedukalt. Parimana oli E. Liivak 187 silmaga (840 p.) alles kuues. Võitjaks tuli

grusiinlane Z. Kvasalia, lastes 191 silma (920 p.). Meeskondadest võitis Läti 3260 punktiga. Eesti I meeskonnal oli punkte 2860.

Kahe võistlusalal järel juhib individuaalselt Liivak 1840 punktiga. Järgnevad lätlane V. Kočin 1760 ja grusiinlane G. Kravtšenko 1660 punktiga. Meeskondadest juhib paraja edumaaga Läti I 6500 punktiga. Gruusia meeskonnal on punkte 6340, Ukrainal 5880 ja Eesti I sel 5240. Täna on kavas ujumine, mis teenoõliselt paremusjärjestust oluliselt ei muuda.

E. PLOVITS

Harku järvel

Harku järvel lõppesid «Kalevi» meistrivõistlused jääpurjetamises. Vaatamata sellele et võistlusjuhendi kohaselt ei võtnud võistlustest osa «Kalevi» koondvoistlejanna Liikmed, arenevid võistlused heatasemiseks.

Monotüüp-XV klassis, kus võistlused toimusid klassisüsteemis, tuli «Kalevi» meistriks Peep Talvet 3523 punktiga. Järgnesid Jüri Saraskin ja Jaak Maasik 2620 ja 2194 punktiga.

Vabaklassi jääpurjekatele toimusid võistlused ümberistumissüsteemis. 12 m² vabaklassis said võrdset 2213 punkti Valeri Trofimov ja Olev Kalle, kusjuures parem aeg andis meistritiitli Trofimovile. Kolmas oli Rein Päärson 1912 p. 20 m² vabaklassis võitis Tõnu Jurovski 1433 punktiga. Järgnes Tõnu Randloo.

SISEVÕISTLUSED KERGEJÕUSTIKUS

Eile algasid Viljandis vabariigi sise-meistrivõistlused kergejõustikus. Avapäeval saavutati paremaid tulemusi meeste kuulitõukes. R. Spreng (T Ped. I) tõukas 17,24. K. Metsur (TRU) 16,34. H. Heinaste («Dünamo») 15,47 ja L. Sepp («Jõud») 15,30. Meeste kaugusheppe võitis T. Sõlg (Viljandi) — 6,59. E. Akkel (TRU) hüppas 6,51. Naiste samal alal oli parim L. Tiikhan («Jõud») — 5,23. 25 meetri lähtejooksus oli naistest kiireim dänamolane A. Kabralova ajaga 4,0. meestest Tartu kalevlane A. Laas 3,5.

O. KUUSK

11. voor

Tallinna kabe-meistrivõistluste üheteistkümnendas voorus lõpetati ajakontrolliks kuus partiit. Hunt kaotas Lomovile ja Topman Laudverile Rada võitis Nõmmiku. Eerma Aule ja Maim Tšistjakovi. Utsambriin ja Saabrin mängisid viiki.

Vahelajäänud partiidest kaotas Maim Aulele ja Tilovile. Katkestatud partiide mängimisel võitis Lomov Utsambriini ja viigistas Eermaga. Samuti viigistas tulemusega lõppesid katkestatud partiitid Nõmmik—Hunt, Saaber—Nõmmik ja Topman—Tšistjakov.

Pärast üheteistkümnendat vooru on järjestus: 1. Laudver 8 p. (1). 2. Hunt 7 p. 2.—3. Lomov ja Eerma 6 p.

* Ametiühinguravilate töötajate aktiivi üleiluline nõupidamine. 27. veebruaril algas Moskvas Ametiühingute Maja Sammasaalil ÜAÜKN-i poolt kokkukutsutud üleiluline ametiühingute kuurortide, sanatooriumide ja puhkekodude töötajate aktiivi nõupidamine, millest võtab osa ligi tuhat inimest.

* Ehitatakse läbi Siberi kulgevat maualust magistraali. Krasnojarski kraisi Ujari linn piirkonnas ehitati valmis pumba-jaam. See on üks paljustest läbi Siberi kulgeva naftajuhtme objektidest. Novosibirskist on siia rajatud 770 kilomeetri pikkune terastorujuhtestik. Praegu on käimas maa-aluse magistraali täitmine vedelkütusega ja naftajuhtme rajamine Kljukvenna-jaast Irkutski suunas.

* Kohtumine seltsimees Richard Dixoniga. NLKP Keskkomitee Prestidiumi liige ja Keskkomitee sekretär sm. M. A. Suslov ning NLKP Keskkomitee liige sm. B. N. Ponomarev külastasid Austraalia Kommunistliku Partei Keskkomitee esimeest sm. R. Dixonit, kes on Moskvas ravin. Nende vahel leidis aset jutuajamine, mis kulges soojas ja südamliliku õhkkonnas.

* Komöödia «Mehe küljeluu» esietendus. Ülelele õhtul esietendus Tartus «Vanemuise» teatris soome klassiku Maria Jotuni komöödia «Mehe küljeluu», mille külalisenaiskonnas Jyväskylä Töölisteatri peanäitlejalt Matti Tapio. Komöödia on kirjutatud 1914. aastal ning on viimase kümne aasta jooksul olnud Soomes üks populaarsemaid. Hr. Tapio jäi meie näitlejate mänguga väga rahule.

* Kundas toimus kohaliku meeskoori kontsert koori 10. aastapäeva puhul. Suure osa sellest enam kui 70-liikmelisest kollektiivist moodustavad uue ja vana temenditahese tööised ja teenistajad.

Rahva HAAL

1. lk.: N. S. Hrustšovi ja L. I. Brežnevi telegrammid Maroko kuningale. — Nõukogude ja Mongoolia riigijuhid vahetasid tervistelegramme. — Süüdistuskokkuvõte. — Eesti NSV Ülemnõukogu tervishoiu- ja sotsiaalkindlustuskomisjonis. 2. ja 3. lk.: Süüdistuskokkuvõte. — Välisinformatsiooni. 4. lk.: NLKP ajaloo õppijatele. — Esietendus «Vanemuise» teatris. — Spordisõnumeid.

LEKTOORIUMIDES

EKP Keskkomitee ja Tallinna Linna- ja maakomitee Poliitharidusmajas (Sakala t. 5) on 1. märtsil kell 17 instruktiivne ettekanne lektoritele, agitkollektiivide juhatajatele ja agitaatoritele teemal «8. märts — Rahvusvaheline naiste-päev».

Raadio

Kolmapäev, 1. märts, I programm. Lained 214 m, 290 m, ultralühilained ja translatioonivõrkudes. Kell 9.30. Spordisaade koolinoortele. 9.50. Raadioülikool. «Pilkk balleti ajalukku» (II saade). 10.30. Mordva ja ujuurti rahvaviise. 11. Tootmisvõimlemine. 11.10. Populaarne kontsert 15.15. Tootmisvõimlemine. 15.25. Ajaviite-muusikat. 15.55. «Viis minutit noortele». 16. «Ehitajate huvides». Komplekteringsakonnana tööst Lasnamäe Raudteotooted Tehases. 16.10. Kontsert «Klassikalisest pärandist». 17.05. «Päevateemad» (lained 290 m). 17.15. Esinevad puhkpilliorkestrid (lained 290 m). 18.05. Lastele: «Küsi! — Vastame». 18.25. Abraham — popurril operetist «Viktorija ja tema husaar». 18.45. Põllumajandussaad. 19.35. «Läti NSV rahvamajanduse saavutuste näitustel». 19.50. Kontsert raadiokuulajate poolt koostatud kavaga. 20.30. Raadio-ülikool. «NSV Liidu rahvakunstnik Eugen Kapp». 21.30. «Päevakaja». 22. Sümfoniilisi lühipalu. 22.15. Noortele: «Tänapäev ja tema inimesed». 22.35. Eesti kerge instrumentaalmuusikat. 23.15. Meloodiad õhtutunniks. 0.15. Saade rootsi keeles (lained 290 m).

Telesioon

Kolmapäev, 1. märts. Kell 19. Noortele: «Abiks kinoamatöörile». 19.35. «Aktuaalne Kaamera». 20. Dokumentaalfilm «Nemad sündisid võitluses». 20.20. Kinožurnaal. 20.30. Kunstiline film «Inimese saatus». 22.10. «Telegrammid teatavad...» (eesti ja vene keeles) 22.30. Saated soome keeles. Lühivõetud Nõukogude Eestist. Sotsialistlik internationalism — sõpruse ja koostöö vankumatu alus. Päikesepais- telises Tadžikistanis.

Teatrid

RIIKLIK AKADEEMILINE OOPERI- JA BALLETTITEATER «ESTONIA» — teispäeval, 28. veebr. kl. 19 operett «Stella Polaris», (ooperile «Manon» ostetud pääsmad tagastada kassasse), reedel, 3. märtsil kl. 19 ooper «Figaro pulm». V. KINGISSEPA NIM. TALLINNA RIIKLIK AKADEEMILINE DRAAMATEATER — teispäeval, 28. veebr. kl. 19 «Tootsi pulm», kolmapäeval, 1. märtsil kl. 19 «Juudid». ENSV RIIKLIK NUKUTEATER — laupäeval, 4. märtsil kl. 17 «Matti poeg Mats», pühapäeval, 5. märtsil kl. 12 «Hüplik-Hopik», kl. 17 «Inetu tüdruk».

Felharmonia

«ESTONIA» KONTSERDISAALIS — kolmapäeval, 1. märtsil kl. 19.30 rahvusvaheliste konkurside laureaadi STEFAN RUHA (Rumeenia Rahvavabariik) viiulitõutu. Kavast: Bachi, Chaoussoni, Tartini-Kreisleri, Enescu, Bartoki, Prokofjevi ja Saint-Saens'i loomingu.

Kino

28. veebruar RAHU — «Leon Garros otsib sõpra», algus kl. 12. 14. 16. 18. 20. 22. SÕPRUS — «Leon Garros otsib sõpra», algus kl. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. Viimase seansi lisa «Kambodža kuninglik ballett». OKTOBER — «Lahutusprotsess», algus kl. 12. 13.45. 15.30. 17.15. 19. 20.45. 22.30. Viimase seansi lisa «Looming». FORUM — «Operatsioon «Kobra»», algus kl. 13.45. 15.30. 17.15. 19. 20.45. 22.30. Viimase seansi lisa «Uppunud metsade varad». LEMBIU — «Lahutusprotsess», algus kl. 12. 13.45. 15.30. 17.15. 19. 20.45. 22.30. Viimase seansi lisa «NSV Liidu rahvakunstnik Joganon». VOIT — «Leon Garros otsib sõpra», algus kl. 12. 14. 16. 18. 20. 22. Viimase seansi lisa «Tiivuline laev». PARTISAN — «Leegitsev jõgi», algus kl. 12. 14. 18. 20. 22. «Kaugelid randadel», algus kl. 16. Viimase seansi lisa «Kolmas Dnepri hüdrojaam». EDASI — «Leon Garros otsib sõpra», algus kl. 16. 18. 20. 22. Viimase seansi lisa «Kiit kahepaikne elu». PIRITA — «Vesivolod Pudovkini», algus kl. 16. «Leegitsev jõgi», algus kl. 17.30. 19.30. 21.30. Viimase seansi lisa «Majori vestlus». PELGURAND — «Lahutusprotsess», algus kl. 17. 18.35. 20.10. 21.45. Viimase seansi lisa «Hoidke lapsi gripi eest!». PIONEER — «Nõukogude Eesti 6/61», «Revolutsioonilises Kuubas», «Mõistke kohut seltsimehed», «Karlove Vary», «Kodari jääliustikele». Sissepääs kl. 10.30—18.30. «Oed», algus kl. 20. 22. Alla 16 a. vanustele keelatud.

Toimetaja asetäitja L. Kuusk

TALLINNA TÖÖSTUSKAUBASTU KAUPLUSES NR. 103,

Lomonosovi t. 51,

on müügil

MEESTE-, NAISTE- JA LASTEPESU, MEESTE PÄEVASARGID, GALANTERII- JA PARFOMEERIAKAUBAD NING MITMESUGUSED MUUD TÖÖSTUSKAUBAD. Küllastage meie kauplust!

Kiirustage

ajalehtede ja ajakirjade tellimuste pikendamisega k. a. II kvartalis.

Tellimusi vormistatakse kõldekdes «Ajakirjandusliidu» osakondades sidekontorites ja jaoskondades, samuti ühiskondlike ajakirjanduse levitajate kaudu ettevõtetes, asutustes ja organisatsioonides. Keskseks tellimuste vastuvõtukohtaks Tallinnas on «Ajakirjandusliidu» Tallinna Osak. V. Karja t. 7.

«Ajakirjandusliit».

KOHTUKUULUTUSED

Aare Feliksi p. Lunter, eluk. Tallinn, Leete t. 16—1, on algatanud abielulahutuse oma naise Aime Veilik-Kaljo t. Lunteri vastu, eluk. Tallinn, Leete t. 16—1. Asi kuulub arutamisele Tallinna Keskraja rahvakohtus.

Vladimir Nikolai p. Bakmanov, eluk. Tallinn, Männiku tee 92—5, on algatanud abielulahutuse oma naise Valentina Mihhaili t. Bakmanova vastu, eluk. Tallinn, Pihlaka t. 4—1. Asi kuulub arutamisele Tallinna Keskraja rahvakohtus.

Nadežda Ivani t. Mazur, eluk. Tallinn, Auna t. 9—5, on algatanud abielulahutuse oma mehe Valentin Mihhaili p. Mazuri vastu. Asi kuulub arutamisele Eesti NSV Olemkohtus.

Nadežda Pavelli t. Savtšenko, eluk. Tallinn, Pae t. 25—71, on algatanud abielulahutuse oma mehe Viktor Gavriili p. Savtšenko vastu, eluk. Tallinn, Pae t. 25—71. Asi kuulub arutamisele Tallinna Mereraj. rahvakohtus.

Endla Eduardi t. Tiitsen, eluk. Tallinn, V. Kingissepa t. 101—7, on algatanud abielulahutuse oma mehe Elmar-Arved Jaani p. Tiitseni vastu, eluk. Tallinn, V. Kingissepa t. 101—7. Asi kuulub arutamisele Tallinna Mereraj. rahvakohtus.

TÖÖPAKKUMISED

ENSV Hüdro meteoroloogilise Teenistuse Valitsus vajab tehnikut-okeanoloog, ehitustöölist, sekretäri-masinakirjutajat, mootorkaatriivanemat, ehitusinseneri ja inseneri-mullateadlast. Teat. Rahvakohtu t. 4, tel. 492-92.

ENSV RMN Kergetööstuse Toote- ja Toorainete Turustuse ja Varustuse EV Kontori vajab kütjaid armatuurkatlale (soojuspinnaga 18 m²). Tulla Popovi t. 6.

Vajatakse töiduloahoidjat, sanitar, kütjaid, keskkütteküt- taid ja arveametnikku. Tulla kl. 9—15 Tisleri t. 29.

Harju Tarbijate Kooperatiiv (Ole t. 27, tel. 434-77) vajab raamatupidajat, arveametnikku-kassapidajat ja laohoidjat taaralattu.

Toimetust: Tallinn, Pikk t. 58, Postkast 106. Telefonid: toimetaja asetäitja 414-96, sekretariaat 439-68, tööstus- ja linnamajandusosakond 414-97, parteipoliitilise töö osakond 414-98, informatsiooniosakond 427-63, kehakultuuri- ja spordiosakond ning kultuuri- ja haridusosakond 430-04, kirjandus osakond 461-01, valvetelefon kella 17 alate. 461-01. Kuulutuste osakond: Rataskaevu t. 2, avatud kl. 9—14 laupäeviti kl. 9—13, telefon 420-01/68. «Ohtuleht» ilmub 6 korda nädalas, Tellimishind 30 kop, kuus väljaandja: Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Kirjastuste ja Polügraafiatööstuse Peavalitsuse Ajalehtede-Ajakirjade Kirjastus.

Ehitus- ja Montaaživalitsus vajab kiiresti plaani- ja tootmisosakonnaga juhataja asetäitjat (ehitusosakonnast), puuseppi, maal- reid ja abitöölisi. Tulla Estonia pst. 1, tuba 120.

H. Pöögelmanni nim. Tallinna Raadiotehnikala Tehas vajab alahisele tööle puuseppi, müür- seppi ja abitöölisi. Teat. tehase kaarditosakonda Maatrossovi t. 23 (trammi lopp-peatuses vastas).

Vajatakse koduabilist. Teat. p. äras- kl. 15 Männiku, Pihlaka t. 12—2, Matt.

Tallinna Ehituskeraamika Tehas vajab insenerkonstruktooreid, ehitustehnikut, aednikku, eesti ja vene keele osusega lae- hoidjat ja torulukkseppa. Teat. Maleva t. 6 (soitla trammiga nr. 1 Maleva peatusel).

Seoses töö ümberkorraldamisega linnas kohalikus tööstuses

puhastab parkettpõrandaid TÖÖSTUSKOMBINAAT «ÜHENDUS».

Tellimused anda Tatari t. 8, tel. 445-20, Toompeestee 18, tel. 412-26.

ETKVL Kooperatiivkaubanduse Kool vajab ajutiselt sekretäri- masinakirjutajat. Teat. Lossi plats 4, tel. 459-67.

Tallinna Kalakombinaat vajab 2 katlakütjat ja VI kat. treialit. Salme t. 35.

Vabariiklik Teaduslik-Tehnilise Propaganda Maja vajab sekretäri-masinakirjutajat, tehnikut ja koristajat-käskjalga. Teat. Tõnismägi 8.

Vajat. lapsehoidjat. Võimald. elamis- pind. Viru t. 14—2, Rubinstein.

Kohvik «Päril». Pikk t. 1, vajab ettekandjaid, nõudepesijaid, koristajat, tšekikontrollijat ja müüjat.

HRTKL Segatööstuskombinaadi saeveskisse (Punane t. 12, tel. 651-62) vajatakse saeraamitöö- list ja kastaara kokkuleppel. Läbi rääkida Pärnu mnt. 137.

Tallinna Montaaživalitsus vajab alalisele tööle torulukkseppi- santehnikuid, gaasikeevitajaid, ventilatsiooniplekseppi ja õpila- si ilalmärgitud erialadele. Teateid saab Laikmaa t. 7, II korrus.

KORTERIPAKKUMISED

2 tuba (38 m², mugavustega) ja tuba (18 m², mugavustega), või 2-toaline omaette kõigi muga- vustega korter (28 m²) vaheta- da suurema 2—3-toalise muga- vustega korteri vastu. Teat. Peapostkont. nõudm., E. Kal- laste.

Vahet. korter (2 tuba 35 m², köök ja vann kahele) kesklinna- väiksema korteri vastu. Teat. Peapostkont. nõudm., A. Gil- den.

Vahet. osa majast (alumine korrus: nell tuba-köök) Viljandis majaosaga raj. Tallinnast Pääs- küläni. Teat. Viljandi, Turu t. 13—2, Must.

Vahet. korter (2 tuba 40 m² + köök 10 m² ja gaas) südalin- nas väiksema omaette 2-toali- se (20 m²—25 m²) korteriga. Teat. Peapostkont. nõudm., H. Niit.

Tuba (16 m², köök kahele) Kad- riorus vahetada 2 toa ja köögi vastu. Teat. Narva mnt. 100—8, Leichter.

Vahetada ilus päikesepoolne tu- ba (14 m²) Rahumäel suurema elamispiinaga. Teat. Peapost- kont. nõudm., E. Härm.

Omaette 2-toaline köögiaga korter (30 m², vann, gaas) vahetada 3—4-toalise mugavustega kor- teriga. Teat. Peapostkont. nõudm., I. Jänes.

Vahetada tuba (20 m²) Tartus toa vastu Tallinnas. Teat. Tallinn. Kingissepa t. 36/38—40, Pada- sep.

Vahet. korter (2 tuba 20 m² + köök) niisama suure või suure- malla vastu. Köök võib ka ka- hele olla. Teat. Peapostkont. nõudm., E. H. Lepik.

Soovin osta osa majast (toa või korteri). Teat. Peapostkont. nõudm., E. Vähli.

Ostan 2 betoonist kaevurõngast ja vineeri (40 tahvli). Teat. Hagudi t. 5—14, V. Valdre.

MÜÜKSE

Müüa sõiduauto «Pobeda». Teat. tel. 402-86, Kolmar.

Müüa mootorratas 12-56. Ristiku t. 4—10, Kaljuvee.

Müüa hea käsikäru, mööblived- rusid ja jõhvi. Teat. Peapost- kont. nõudm., G. Fisker.

Müüa heas sõidukorras auto «Moskvitš-401». Teat. kirjal. Rakvere rajoon. Sagadi side- jaoskond, A. Muromägi.

EPÜ Tallinna Õppe-Töötis- kombinaadi kollektiiv aval- dab sugavat kaastunnet kom- binaadi töötajale Klementina Roosaarele tema abikaasa TIIT ROOSAARE sünd. 24. V 1889 surm. 26. II 1961 surma puhul.

Leinavad abikaasa, poeg ja tütar perekondadega. Arasaatmine 1. märtsil kell 13.30 Kesk t. 6—8 Metsakal- mistule.

Ootamatu surma läbi lah- kunud

KARL OOLET sünd. 1907 surm. 1961

mälestab Põltsamaa rajooni «Kiire» kolhoosi kollektiiv.

Kunstsarvete haste kannamonteerijate brigaad avaldab kaastunnet brigadirile Salme Mesilale tema venna

JOHANNES MÖLDRE sünd. 8. III 1906 surm. 23. II 1961

ootamatu surma puhul.

Tallinna 4. keskkooli VII-b klassi õpilased ja klassijuhata- taja avaldavad sugavat kaastunnet õpilasele Vello Tedrele tema

EMA ootamatu surma puhul.

Leinavad ema, pojad ja omaksed.

Tallinna Kinostudio juures asuva Filminäitlejate Õppe- studio õppejoud ja õpilased avaldavad kaastunnet õpila- sele Peeter Tedrele tema

EMA surma puhul.

ETKVL Kaubandusliku In- ventari Tehase töötajate kol- lektiiv avaldab kaastunnet oma töökaaslasele Semjon Kochbergile tema isa

JAKOB KOCHBERGI surma puhul.

Müüa pool maja Tallinnas. Teat. Peapostkont. nõudm., J. Tammoja.

Müüa lahtivõetav puust garaaz (6x4,5 m). Näha pärast kl. 17 Tartu mnt. 42-a—8 või helist. tel. 31-22, Väilo.

Müüa 18 tm kuivi okaspuupal- ke (välja veetult tee äärde). Teat. Peapostkont. nõudm., A. Vahi.

Müüa kõrvalhoone (soodsad üm- berehitamisvõimalused) Elvas. Teat. Tartu Sidekont. nõudm., R. Mihkels.

MITMESUGUST

ALMAVÕ Tallinna Teenistuskor- te Kasvatajate Klubi (Västriku t. 2-a) kaudu võib osta tou- puhtaid ida-euroopa lambakoe- ra, njuufundlase ja do- bermann-piñšeri kutsikaid.

Tallinna Meresadama ehitus- ja remondijaoskonnas ning mehaanikatehnikate tööta- jad avaldavad kaastunnet Asta Metsalule tema abikaasa

LEO METSALU sünd. 15. VII 1918 surm. 23. II 1961 surma puhul.

Leinavad abikaasa lastega, ema ja omaksed.

Eesti Vabariikliku Pudu- kaupade Hulgikaubanduse Baasi kollektiiv avaldab suga- vavat kaastunnet töötajale Johannes Tammeõule tema

EMA surma puhul.

Leinavad abikaasa lastega, ema ja omaksed.

ENSV AT ja MM Projek- teerimise ja Uurimise Kontori kollektiiv avaldab kaastunnet oma töökaaslasele Urve Laa- nele tema vanaisa

PEETER ALLENDI sünd. 29. X 1885 surm. 23. II 1961

surma puhul. Leinavad abikaasa, lapsed ja lapselapsed.

Avaldame